

S.T.O.

scenickazatva.eu

Semenište tancujúcich osvetárov

Aj bratia (a jedna sestra) Česi sa bavia.

Foto: Michal Lašun

Žatva sú istoty

Bol koniec augusta 2012 a v nevelkej miestnosti martinského Národného domu na tretom poschodí sa ozýval pravidelný klepot prstov na klávesnici a podchvílou

dielne divadelnej réžie. Predsedníčkou poroty bola Elena Knopová, aktuálne lektorka dielne kritiky. V porote Miklós Forgács (súčasný lektor z dielne drámy), ktorý onedhy nemal problém v modrom (v skutočnosti už vtedy bielom) festivalovom stane pretancovať troje črievic a prepotiť celé tričko; Lukáš Brutovský, ktorého fotografie zachytávajú

„Ste ubytovaná v Čiernej pani? No, klasicky... Čierna pani, čierny humor.”

– Jozef Ciller

družná vrava. Cez okno bolo počuť džavot a nadšené výkriky z námestia. Zakrátko sa malo začať predstavenie púchovského divadla Homo Fuge s mysterióznym názvom Sir Halewyn. Mladá študentka divadelnej kritiky sa naň chystala, lebo mala za úlohu o ňom v krátkom čase napísať. Plagáty ohlasovali 90. ročník festivalu Scénická žatva – pre študentku jej prvý.

Dnešný Matej Moško bol vtedajší Michal Ditte, ktorému výdatne pomáhala šéfka programovej rady Iveta Ditte Jurčová – tá istá, ktorá je dnes lektorkou

ešte učesaného, bez brady, dvoch detí a bez funkcie umeleckého šéfa Martinského divadla; a Karol 3D Horváth, ktorý momentálne nie je v dosahu, zavolajte neskôr, prosím.

Šéfredaktorom festivalového denníka bol Samo Trnka. Jeho fotografiu aktuálny šéfredaktor Jakub Molnár zaradil do kvízu k storočnici Žatvy k takým osobnostiam ako Oľga Lichardová, Vladimír Štefko či Alena Štefková. Grafika redakcia nemala, to Trnka zvládol sám, zato mala misy plné rezňov a zemiakového šalátu, ktoré prichádzali obdivovať a podchvílou z nich i ujsať všetci – porota, lektori, štáb a protekčne i ďalší priatelia redakčného

telesa. To bolo zložené ešte zo Sandry Polovkovej (tá bola o. i. Maťom Moškom rokov 2015 – 2016 a v súčasnosti riadi organizáciu Post Bellum) a Míra Zwiefelhofera, ktorý to z pozície žatevníka výdatne zabudlivého a trochu nespoľahlivého dotiahol na zamestnanca ministerstva vnútra. Okrem toho mala redakcia ešte externú pozíciu nazvanú „dopisovateľky“ – jednou z nich bola Míriam Kičiňová, takto dnes riaditeľka činohry Slovenského národného divadla, a druhou... ja.

Pred desiatimi rokmi som mala čerstvo po bakalárskych štátniciach, v redakcii som sa placho smiala na Trnkových vtípoch a s obdivom sledovala pri práci redakčnú harcovníčku Kiči.

Dnes som už aj ja pamätníčka, všeličo sa medzičasom zmenilo, mnohé v nejakej podobe pretrvalo. 90. ročník Žatvy mal motto – A čo? a organizátori i redaktori festníka sa kadekoho pýtali, kam to celé smeruje, či to pretrvá... Predpovede i prania sa rôznili, mne však najviac utkvela v hlave zdravica Karola Horvátha, ktorý predikoval, ako sa raz všetci stretne na 185 500 000. ročníku a budeme s láskou spomínať na pamätný 1 496 733. festival. Budú tam Jožko Krasula, Vlado Benko, Mišo Kováč-Adamov, a ja dodávam, že aj Samo Trnka, Mírka Kičiňová, Lenka Dzadíková, Miro Dacho, Iveta a Mišo Ditte, Kubo Molnár, Lucia Lasičková, celá rodina Štefkovcov, medziplanetárni hostia z južného Merkúra a vy všetci, ktorí a ktoré ste tu dnes a prídete i o rok, a ak všetko dobre dopadne i o dva, o päť, o desať... Verím, že sa to tomu Karolovi splní. Dovidenia na žatvách, priatelia!

Maš

Založíme lôžu múk

UPOZORNENIE! Toto je rozhovor s Miklósom Forgácsom, tak sa, prosím, pripravte na to, že aj v písanom rozhovore vie chytiť dvadsaťminútovú slinu plnú zápalu pre to, čo robí, a nič ho nezastaví. A zároveň si, prosím, pripravte papier a pero a čiarkajte, kolkokrát spomenul tieto tri slová v akýchkoľvek tvaroch: trpím, zaujímavo, písať. Výsledky nám, prosím, doručte do redakcie a vyhrajte raňajky v stane.

Spomínaš si na svoje „tenkrát poprvé“ so Scénickou žatvou?

Ja mám celkom problém s týmito prvými. Ani prvú lásku si nepamätám. Ja som totiž ako Maďar nechodil na Žatvu, ale do Komárna na Jókaiho dni. Prvýkrát som bol na Žatve ako porotca niekedy okolo roku 2000. Keď som v porote, tak vždy musím písať a vtedy trpím, hibernujem a na nič iné nemyslím, len na písanie. V podstate prepasím celú Žatvu.

Toto znie veľmi motivačne pre budúcich porotcov a porotkyne.

Ale sú aj takí, ktorí píšu ľahko, no ja píšem veľmi ťažko, akoby som mal naraz napísať celú Odyseu a zároveň aj to najesenciálnejšie haiku. Preto si nepamätám svoje „poprvé“, lebo vtedy som ešte nevedel, aké muky ma čakajú. Teraz to už prijímam lepšie, pretože viem, do čoho idem. Poviem si: dobre, budem trpieť, ale v podstate to patrí k tomu.

Miklós Forgács

Foto: Michal Lašut

Tento rok však zápasit nemusíš, pretože si tu ako lektor.

Ale ešte aj ten workshop je o písaní, čiže aj tak som vlastne prišiel trpieť. Ale toto budú také kreatívne muky. Založíme lôžu múk. Písať drámu má toľko obmedzení, že v podstate aspoň na štyri dni sa počas tvorivej dielne skúsime oslobodiť od všetkého. Témou bude, ako písať slobodne so všetkými mantinelmi a obmedzeniami, čo nám divadlo a všetko ostatné prikazujú. Práve za tieto štyri dni skúsime byť slobodní. Dramatik je totiž na začiatku, nedá sa obísť. Buď chce dramatik každému vyhovieť, alebo odovzdá text a povie si: ja som si svoje urobil a vy si už robte, čo chcete. Aj tak sa to miliónkrát zmení, bude sa to vyvíjať niekam, kam si ani len netušil. Tak prečo nebyť od začiatku slobodným dramatikom a otvárať hranice?

Vieš vopred, kto sú tvoji frekventanti a frekventantky na workshope?

Práveže nie. Viem však, že mám v dielni režiséra z Námestova

(dNO: Hra na Boha, pozn. red.). A podľa tej inscenácie je talentovanejší ako ja. Aspoň ukážem, že talentovaný ľahko urobí dobré veci, ale netaľentovaný! Toto je výzva, dokázať bez talentu urobiť dobrú vec. Teraz je taká doba, že fragment alebo skica sú právoplatnými umeleckými formami. Ale je vždy otázne, či tá skica chce byť skicou alebo ako z núdze cnosť dám skicu na piedestál a ukážem, že toto je skica skíc. A pre mňa sú veľmi lákavé také divadelné formy, ktoré vychádzajú z roztrieštenosti. Nemusia byť ucelené ani lineárne. Nemám v pláne v rámci workshopu napísať s nimi celé dejstvo, ale chcem sa pozrieť na to, ako koncipovanie a písanie viet môžu byť dve rôzne veci v zmysle divadelnej hry. Tam by už veta mala obsahovať situáciu, hoci aj sama osebe byť tou situáciou. Chcem skúmať vznik nejakého zvláštneho spôsobu myslenia. Chcem vyskúšať, aké je to písať asociatívne, štruktúrálné, aké je to písať štyria naraz kolektívne, nie keď sa zapne jeden mozog a vyrieši problém, rozbalí tému, ale ako sa viac mozgov zúčastní na vzniku témy.

Na konci si povieme – najlepšie by bolo, keby sme nič nenapísali. Takí slobodní sme, že sme písali celý čas, ale nakoniec sme všetko vyhodili.

Ako si sa dostal k písaniu drámy?

Ja som v podstate nepísal nikdy len tak pre seba, vždy ma niekto oslovil. Z nejakých dôvodov si mysleli, že pre nich môžem niečo zaujímavé napísať. Ale úplne prvýkrát to bolo pre Divadelnú Nitru. Jano Šimko vymyslel, že na nevidadelné teoretické témy vytvoríme divadelné predstavenie. Dal nám na výber štyri témy a posledná bola druhá dôchodková reforma. Nikto to nechcel, absolútne nikto. Keď už nikto iný, tak Forgács. To sme písali ešte s Palim Grausom. Volalo sa to Forever senior a vymysleli sme takú verneovku. Kapitán Gerontonomo sa s ponorkou zasekol medzi dvoma piliermi a vznikla z toho performance. To sa Janovi veľmi zapáčilo a odvtedy mi začal volať. Neskôr som sa ocitol medzi percipientmi hromadného e-mailu z Divadelného ústavu. Oslovenie bolo „Veľavážený dramatik“. Mňa to vtedy dostalo. Keď som si to oslovenie prečítal, uveril som, že som veľavážený dramatik. Písať je oveľa slobodnejšie ako režírovať, dramaturgovať či hrať. Pre mňa je to oveľa väčšia slasť, napriek tomu, že trpím.

Ešte aj pri tomto?

Sú dva typy génirov. Mozartovský, ktorý hravo, vášnivo, ľahko tvorí a ani si nevšimne, že vypočítal niečo geniálne. No a ja som ten beethovenovský typ, ktorý trpí. To sa tak hovorí, že orgazmus je malá smrť. A to sa prenáša aj na tvorbu. Dokončiť dielo je ako orgazmus, taká malá smrť. Vždy tak trochu umriem a potom sa mi opäť nechce. Z iného konca. Keď sa v kmeni hľadá nový šaman, tak kmeň má isté kritériá. Keď splníš všetky, ale to jedno posledné nie, tak z teba nebude šaman. Pravý šaman totiž nechce byť šamanom. Pretože pravý šaman vie, čo všetko to znamená a aké sú to muky, ako bude trpieť. Tak je to aj s autormi. Pravý dramatik nechce písať. Ale nakoniec, ak je pravým dramatikom, tak to prerazí a napíše niečo.

Zažil si Žatvu pred Moškom aj za Moška. Postrehol si zlepšenia alebo to ide „do kytek“?

Nielen na Slovensku, ale na celom svete ja som najhorší organizátor. Takže človek, ktorý dokáže dať dokopy hocičo, čo vie, hoc aj jedno súvetie, tak má odo mňa rešpekt. Ja som v tomto taký spokojný škóľkar. Dajú mi najesť, aj tam mám kamarátov, dajú mi impulzy, mamka aj ocko prídu večer. Ale zdá sa mi, že keď ma Moško tento rok pozval, že to tak veľmi správne stagnuje.

Felicita

Desať dní detského smútku liečeného humorom...

Oskar
Detský divadelný súbor Bodka,
ZUŠ, Veľký Krtíš

Sedel som v hľadisku pred začiatkom predstavenia. Deti držiace ručný kruh s pani učiteľkou – režisérkou – si odovzdávali navzájom sústredenú meditačnú energiu. „Milý Bože, volám sa Oskar a mám 10 rokov. Podpálil som mačku, psa, náš dom, myslím, že som ugriloval aj zlaté rybičky, a píšem Ti svoj prvý list v živote. Ale pekne po poriadku... Nemocnica je strašne super miesto, ak si pacient, ktorý robí radosť...“

Príbehová literatúra vie vo všeobecnosti objavne nahráť divadelnej dramaturgii a réžii. Potrebuje len zmysluplné prevtelenie do nevyčerpatelných možností divadla. Príbeh prvého a posledného listu malého pacienta (vynikajúco hraného dievčatkom), spojeného so svojimi lekársko-anjelskými spolužiakmi, predstavil bohatú významovú kompozičnosť. Manipulácia s nemocničným vozíkom sa stala pohybom divadelného znaku vytvárajúceho katarznú nadstavbu celého inscenačného riešenia. Kostýmy – spojnica medzi nemocničnou sterilitou pandemického nedávna s anjelským presahom. Biela nemoc smutných spomienok bola doplnená čiernym humorom. Herci dostali po predstavení od hostesky nevelký balíček. Obrovský výbuch tímovej radosti. Na moju otázku „čo tam máte“ som dostal odpoveď: „Sladkostiíííí.“

Jozef Ciller

Oskar, Oscar, oskar, Rósza

Predstavenie z Veľkého Krtíša trvalo na chlp presne, koľko bolo práve vonku stupňov. Preto nečudo, že sa toľko televíznych štábov prišlo schladit' do priestorov Barmusea. Viem však, že nikto z nich svoju dočasnú skrýšu pred tým žltým oskarom na oblohe zhruba 149 600 000 kilometrov od nás neolutoval. Predstaviť hlavnú postavu Lucia Kollárová je veľká profička. Celé dve minúty (toľko trval náš rozhovor) pôsobila, akoby denne rozdávala aj päť rozhovorov a dva autogramy.

Mohli by sme sa porozprávať jazykom EKG prístrojov?

Pííp, pííp, píípííp.

Pííp.

Píípííp, pííp, pííp!!!

Pííp, pííp, píípíípíípíípííp, pííp, pííp, píí...
Nie, držková sa takto nevarí.

Prezradíš nám, ako dopadla postava Čiňanky? Tak teda otehotnela či neotehotnela?

Trochu sa na Oskara urazila. A či

Foto: Braňo Konečný

Štetky a vápno som už objednal.

otehotnela? Ak bude pokračovanie, určite zahráme aj jej príbeh.

Bola pre teba výzva hrať chalana? A ešte k tomu v takejto situácii...

Hrať Oskara som si užila. On čakal, že umrie, no napriek tomu si čas v nemocnici neustále užíval a zabával sa. Bolo ťažké najmä naučiť sa hovoriť si v mužskom rode. Aj mi to ostalo, sem-tam mi to dokonca doma ujde. Skúšali sme to asi tri mesiace. Musela som sa naučiť veľa textov, ale našťastie mám dobrú pamäť.

Takže ďalšia tvoja méta je po hraní Oskara dostať Oscara?

Áno.

Vieš nejaký vtip?

Jasně! Syn had sa pýta otca hada:

– Tati, my sme jedovaté hady?

– Nie.

– Uf, ako dobre, lebo práve som si hryzol do jazyka.

P. S.: Keď som raz bol vo Veľkom Krtíši, pri prechádzke v okolí autobusovej stanice som sa ocitol pred najzaujímavejším úkazom novodobej medicíny. V tých istých dverách sídlila pohotovosť aj pohrebništvo. Náhoda?

Felicita

Zmena v programe!!!

Predstavenie Objekt 31. 8. o 19:00 hod. sa ruší.

Namiesto neho prídte na komentovanú prehliadku výstavy Jozefa Cillera do Štúdia SKD o 19:00 hod.

Takmer monodráma s lyrickým chórom

Dievča z morského dna
Detský divadelný súbor Prvosienka
ZŠ a MŠ J. Vojtaššáka, Zákamenné

Tvorivý kolektív zo Zákamenného sa po dlhšej odmlke predstavil s neľahkým, ale krásnym textom jednej z najpozoruhodnejších slovenských autoriek Jany Bodnárovej. Príbeh dievčaťa vytrhnutého z prapodstaty bytia, z morských hlbín, uvrhnutého do krutého sveta bez možnosti nájsť svoju bezpečnú ulitu sa stal základom sugestívnej divadelnej výpovede mladého dievčenského kolektívu pod vedením Zuzany Demkovej. Je pozoruhodné, že sa rozhodli nielen pre hlbokú výpoveď dievčaťa/ženy, čo je blízke ich veku a prežívaniu, ale aj pre ťažké sociálne témy: nechcené dieťa, opustená žena/matka, sexuálne zneužívanie, psychické problémy, smrť dieťaťa.

Zuzana Demková, ktorá text dramatisovala, upravila a dramaturgicky, scénograficky a režijne spracovala, vytvorila vo svojej podstate monodramatickú kompozíciu s lyrickým chórom pohybovo-tanečnej povahy. Podstatou výtvarnej estetiky inscenácie sa stala hra s nosnou javiskovou rekvizitou – bielym balónom: dievča z morského dna v mori bielych ľudí, tvárí, pocitov, spomienok i žitých situácií. Metaforizácia bielej farby, výtvarného objektu a cit pre prácu s nimi aj v tematicky/motivicky exponovaných divadelných situáciách patrili k najsilnejším stránkam inscenácie. Ďalšou z nich bol výkon Sofie Kurnávkovej, ktorá zvládla svoju úlohu hereckej protagonistky, vrátane pôsobivej speváckej miniatúry. Menej sa režisérke darilo pracovať s chórom, ktorý občas pôsobil ako dynamický hýbateľ a inicioval situácie, no často ich aj ilustroval. Napriek drobným rozpakom v závere inscenácie sa však kolektívu podarilo vytvoriť javiskovo účinný tvar, naplnený nielen špecifickým poetickým Bodnárovej jazykom, ale aj diskurzívnym pohľadom na (nielen) sociálne témy.

Diana Laciaková

Hélium ti dáva krídla.

Priniesli až sto balónov!

Narodeninovú oslavu si snáď nikto nedovolí predstaviť bez mrkvy s humusom, retro tomboly či umrnčanej slušňáčky. Dramaturgická rada jubilejnej Scénickej žatvy preto neotálala a spomedzi bohatej ochotníckej nádielky stavila na istotu: **balóny**. Viac prezradila režisérka inscenácie *Dievča z morského dna* Zuzana Demková.

Koľko balónov máte na scéne v rámci predstavenia?

Sto.

Úžasné! A ako dlho ich nafukujete?

Približne pol hodinu pred predstavením. Je s tým však problém, pretože niektorá z herečiek sa rozfúka natoľko, že ju začne bolieť hlava.

Neklesla preto medzičasom morálka? Nezačali herečky podvádzať a pripravovať iba 99 balónov?

V žiadnom prípade! Vždy sa nafúkne presne sto balónov z nového balíčka, ktoré stáli majland, nehovoriac o héliových bombách. Občas však niekoľko balónov praskne skôr, ako sa začne predstavenie, a baby vedia, že ich potrebujeme. Preto nešvindľujú.

Scénografia je teda neodmysliteľnou súčasťou tejto inscenácie. Ako prebiehal proces tvorby od nápadu po javiskovú realizáciu?

Ide de facto o covidové dielo. Najskôr som začala skúšať s protagonistkou Sofinkou a hoci sme od začiatku vedeli, že chceme v inscenácii balóny, ich konkrétne používanie bolo vecou skúšania a ohlodávania rôznych možností. Dievčatá sa, skrátka, hrali a iba sme po nejakom čase vybrali to najlepšie a najvhodnejšie pre celý koncept. Potom sme diskutovali, či je napríklad lepšie metaforizovať pôrod vložení balóna pod šaty alebo ho stačí iba priložiť k bruchu ponad kostým a podobne. Bola to zábava, a ak sme aj boli niekedy smutné (pretože tlmočíme vážne témy), trochu sme sa nadýchli hélia a bolo po probléme.

Protagonistka a sedem dievčat tvoriacich chór... Kde sú chalani?

Presne! To je dlhodobý problém. Iba raz sme mali chlapcov v inscenácii (O miliónárovi, ktorý ukradol slnko, pozn. red.), za ktorú sme aj dostali Cenu za tvorivý čin roka. Viac nič. Ale v dospeláckom súbore máme šikovných mužov, tak sa nám to nejako kompenzuje.

O dva roky budete oslavovať aj vy – súbor Prvosienka bude mať 20 rokov. Využijete tieto balóniky, alebo sa chystáte na iný kus?

Priznám sa, že ešte neviem čo bude. Všetko sa ukáže časom.

Mol

Dioptrie slepého kuratá mieriaceho k zru

Keď vás lanária do funkcií, sľubujú vám hory-doly. Vraj, riaditelia to majú ľahké, túľajú sa po svete, vyedia chlebičky, kochajú sa na kultúrnych akciách. No neber to! Ibaže, namiesto žatvy egotripu tu mám Scénickú žatvu. A tak som sa nanominoval do súťažnej štvorice tímu Á, nezávislé osobnosti (ÁNO), v kvíze Jakuba Molnára. Nechceli sme vyhrať a podarilo sa! Už len ten pocit, že sa môžem zúčastniť na storočnici Scénickej žatvy, niečo sa dozvedieť, inšpirovať sa a stretnúť viacero známych i príjemných ľudí, stojí za tú chvíľku historického znemožnenia kdesi v stane. Aj dnes vstanem a budem si to užívať. Aj vy si to užívajte!

Erik Kriššák, abstinent

Ta nech im to baví!

Keď som po prvýkrát videla raslavické Tri sestri, veľmi som sa divila nad tým, ako to prekvapivo dobre funguje, hoci tri sestry sa z ruského malomesta presťahovali na slovenský vidiek a v bohatých krojoch miesto intelektuálnych vzdychov škrabú šváby. Keď prichádzam po martinskej repríze za súborom do zákulisia, priznám sa sympatickému režisérovi Martinovi Bašistovi, že taká radikálna úprava, v ktorej by niekto z Čechova škrtol 2/3 postáv, tu ešte nebola. Že sa hádam ešte dosiaľ nikto na taký krok ani neodvážil. On v tom však má jasno: „Keby sa chcelo, tak chlapi by sa našli, aj tá Nataša mrcha, ale na myšlienku, ktorú bolo treba vypovedať, stačili aj ony tri.“

Pýtam sa aj dievčat, aké bolo hrať bez ostatných postáv, najmä mužov, do ktorých sú zamilované. Predstavitelka Máše prikyvuje: „Je ťažšie si predstavovať, aké mám ja city k nemu a on ku mne, keď neviem, kto to má byť a ani som ho nikdy nevidela. Ale určite sa to dalo zvládnuť aj bez chlapov, ktorí by pre nás možno boli aj na príťaž.“ Oľga jej kontruje: „Mne sa hralo asi najľahšie, nemala som si koho predstaviť, keďže Oľga nikoho nemá, je taký tichý trpiteľ.“ Ani Irina sa nestážuje: „Myslím, že predstavovať si nejakého chlapa v Amerike bolo veľmi jednoduché, pretože si to môžem predstavovať aj teraz. Na druhej strane vôbec neviem, kto je Kolesár, preto som sa mohla tváriť, že mi je cudzí.“

Jazyková úprava do šarištiny im podľa režiséra tiež nerobila žiaden problém, bolo to spontánne: „Je to vrodenný inštinkt, ako keď pavúk tká pavučinu.“ Priznáva tiež, že to bolo aj pragmatické rozhodnutie vzhľadom na divácku základňu, ktorú majú doma: „Náš divák je zvyknutý viac na folklór a komédie. Je problém dostať ľudí na niečo iné. Kroj bol taktická vec aj nárečie bola taktika.“ Na rozdiel od Fedimu, kde hrali ešte v starých originálnych krojoch, však na Scénickej žatve vystúpili v nových kostýmoch zakúpených na túto príležitosť: „Povedal som si, že tie storočné veci už nebudeme brať k zemiakom, lebo to všetko treba prať, štyri sukne treba škrobiť. Kúpili sme také, čo môžu ísť do práčky.“

Pýtam sa, či si vedia predstaviť, čo by sa stalo s tromi sestrami, keby sa predsa len dostali do tej Ameriky, kam v ich verzii túžia ísť namiesto Moskvy. Odpoveď je jednoznačná: „Robili by to isté. Ony by si našli svoju kučku, v ktorej by vedeli robiť len jedno – škrabať zemiaky. Bol by to iný dom, ale ani tak by im to nepomohlo.“ V Raslaviciach vlani oslávili sté výročie prvej zmienky o divadle v obci. Opýtala som sa ich, čo by zapriali jubilujúcej Scénickej žatve. „Veľa divákov, vkusných predstavení, výpovedných, s emóciou a s radosťou tvorených,“ začína Martin. „Ta, nech im to baví hlavne!“ pridávajú sa dievčatá. „Bo kto verí v Krista, pije do čista!“ zaznie hlavné posolstvo. Kladú mi na srdce, že to „musí byc“, tak teda – na zdravie!

Oľga, ty si zase celú noc varila na tom plynovom sporáku?!?

„Buc cicho a tu sebe vipi!“

Tri sestri
Divadelný súbor Na skok
Raslavice

Byť ticho a vypiť si je jedna z mála veselých vecí, ktoré môžu tri nešťastné sestry z východného Slovenska urobiť. Martin Bašista s členkami raslavického súboru Na skok našťudovali vlastnú variáciu Čechovových Troch sestier. Stačili im práve ony – tri hlavné postavy. Brata, švagrinú, uniformované aj neuniformované návštevy, lekára, pestúnku ani ďalšie prúdenia deja nepotrebovali. Z ikonickej hry vyabstrahovali pocity zúfalstva a straty moci nad vlastným životom smerujúce k neprekonateľnej apatii, ktorá trom ženám nedovolí opustiť ich obec, roly, smutné životy. Kým Irina, Máša a Oľga od A. P. Čechova chceli ísť do Moskvy, tie Bašistove nedokážu zas ani zbalit' kufor a odísť do Ameriky, po ktorej túžia, ba čo viac, nedokážu odísť ani do susednej obce. Šúpu zemiaky a dlhé roky opakujú tie isté vety.

Plynutie času je v Čechovových hrách špecifickou témou. Svojské je aj v inscenácii Tri sestri. Autor úpravy a režisér je k týmto ženám veľkorysý. Dopraje im zakaždým až dva roky, no ony sa aj tak nikam nepohnú. Stále sú tam. Stále v tých istých krojoch, stále s tými istými spomienkami na smrť otca a s pochybnosťami o bratovi Ondrejovi. Ich zacyklenosť zobrazil režisér varírovaním rovnakého obrazu a replík, a to až päťkrát (postupne po 11 a napokon 19 rokoch od smrti otca). Jediné vzrušenie v ich úbohých životoch je fľaša pálenky. Po jej vypití sa uvoľnia a aspoň v predstavách sa dostanú vlakom do vedľajšej dediny. Farebné kroje však nezložia ani vtedy – sú to ich „železné košele“.

Určujúcim je fakt, že celú inscenáciu našťudovali v šarišskom nárečí. To pre časť publika uberá na jej zrozumiteľnosti a tiež môže meniť vyznenie inscenácie v závislosti od regiónu, v ktorom sa odohrá dané predstavenie.

Tri sestri je komorná inscenácia pre znalcov aj ignorantov diela A. P. Čechova. Sestry v úvode povedia, že sa „treba pripraviť, že už bude dobre“, no nie je prekvapením, že „hetka z valala do Ameriky“ sa napokon nedostali.

Lenka Dzadíková

Belopotockého Mikuláš torpédoval do Martina ve jménu současných proudů slovenského divadla Matildu. Autentické a do značné míry autobiografické divadlo jedné herečky, založené na příběhu houževnaté a korpulentní dívky, jejímž největším snem bylo stát se tanečnicí nebo herečkou.

Ne vždy tak činím, ale tentokrát jsem si před představením pozorně přečetl anotaci. Slibuje zamyšlení nad tím, co by se stalo, kdyby se Matilda nevěnovala umění, ale stavařině. A nejen to. Deklaruje i obecnější zamyšlení nad hodnotou umění pro současnou společnost, která nachází své nové chrámy v obchodních centrech a umění nevnímá buď vůbec, nebo jako druhořadou volnočasovou aktivitu pro děcka.

Myslím, že o ničem z toho inscenace ve skutečnosti není. V jednom motivu sice zmiňuje (a to se silně sentimentálním akcentem) hrozící přestavbu starého kulturního domu na obchodní centrum, ale tento motiv není důsledně rozveden. Navíc je zamlžen mnoha nejasnostmi. Předně – pokud hrajeme o lásce k umění a o významu umění pro společnost, je jen těžko možné chápat jako životní tragédii, že jsem svou prací úzce svázán s jedním z nejkompexnějších uměleckých oborů, a sice s architekturou. A že pracuji na projektu revitalizace starého kulturního domu. A ačkoliv všichni dobře známe klamavé projekty měnící kulturní střediska na společenská centra, což bývá eufemismus pro nákupní ráje, nostalgické ohlédnutí za klasickým socialistickým kulturákem jako za stánkem kvalitního umění je stejně liché. Většinou šlo především o epicentra pitek po oslavě MDŽ, dětských karnevalů k MDD, v lepším případě pro taneční. Na tom nakonec nesejde. Inscenace byla o Matildě.

Mohla být o Matildě, která čelí společenským předsudkům vůči lidem s nadváhou podobně jako třeba postava známé hry současného amerického dramatika a scenáristy La Buta Tlustý prase. Ovšem předsudky, kterým Matilda čelí, jsou jen konstatovány. Hrdinka je trpně přijímá, nepere se s nimi. Inscenace začíná projekcí citátů o úspěchu, který vyrůstá z dřiny. Hrdinka do projekce vstoupí s pohybovou etudou, aby nám následně po celou dobu inscenace hrála o neúspěchu. O neúspěchu, kterému se pasivně oddává, kterým se nechá semlít. Ani se nepokusí jako tanečnice proboujet, ani nedokáže najít sílu a krásu v umění coby jeho příjemce. Inscenace působí příjemně autentickým dojmem, pečlivě hledá nové a nové vyjadřovací prostředky (tanec, rap, rozvíjené etudy se samolepící páskou, projekce, voiceover atd.). Přesto je obsahově zmatená, a to už v základním východisku. Když si po jejím shlédnutí položím otázku, jestli má Matilda raději divadlo nebo sebe na divadle, volím to druhé. A tipuji, že o tohle inscenátorům nešlo. Matilda v režii a v herečském ztvárnění Renaty Jurčové se více lituje, než že by s osudem bojovala. Neboří mýty o tom, že tlustý člověk nemůže tančit, ale nechtěně je podporuje tím, že se před každým dílčím neúspěchem sebelítostivě sklání. Vědět, že vavříny rostou z dřiny, nestačí. Je potřeba mít k té dřině odvahu a hlavně výdrž. Ta na včerejší repríze chyběla.

Luděk Horký

Štefan Jurča a Renata Jurčová sa spoznali na Žatve a na jej 100. ročníku uviedli svoje spoločné dielo Matilda. Autobiografia či fikcia?

Kde sa začína Matilda a končí sa Renata, alebo kde sa končí Matilda a začína sa Renata?

V celom diele je veľa z Renaty Jurčovej, ale prítomná je aj esencia iných ľudí. Napríklad ja som študovala stavbarinu a zažila som aj pokus o prijímačky na tanec. Celkovo je tak 90 % materiálu pravdivého, ale je poskladaný do fiktívneho príbehu.

Dôležitou témou celého diela je, že Matildu odrádza okolie od tanca pre jej telesné dispozície. Myslíš, že sa v tomto smere už naša spoločnosť posunula?

Posúva sa to celé veľmi pomaličky. Myslím si, že by sa to mohlo diať aj oveľa rýchlejšie a v oveľa väčšej miere. Stále tu funguje istý ideál krásy, ktorý je z môjho pohľadu takmer nedosiahnuteľný. Zmena tu však je a z času na čas napríklad prijímajú na tanec či herectvo aj ženy plnších tvarov.

Sama si pedagogičkou. Čo je podľa teba

dôležité povedať mladým ľuďom, ktorí sa chcú venovať umeniu?

Je dôležité, aby človek robil to, čo cíti, a neohlíadal sa, čo si myslia staršie a skúsenejšie authority. Zároveň by aj ony mali pomáhať mladým ľuďom byť samými sebou, aby ich nepretvárali na svoj obraz či ideály.

Pýtate sa to aj v anotácii, tak teda – akú úlohu hrá divadlo v tvojom živote?

Zobúdzam sa aj zaspávam s umením. Pre mňa je umením aj navariť obed. Teraz už viem, že aj keby som ostala v stavebnom odbore, aj tam by som hľadala umenie. Najviac ma však udivuje, keď ľudia chcú umenie škatulkovať a stavať ho mimo nášho života. Ono je predsa jeho súčasťou. Je súčasťou ľudí, a to dokonca aj tých, ktorí si myslia, že to tak nie je.

A akú úlohu hrá v tvojom živote Scénická žatva?

Veľkú. Na Žatve sme sa dali dokopy s mojím manželom, takže mám k nej silný osobný vzťah. Navyše, vždy si tu rada pozriem tie najlepšie inscenácie aj prednesy daného roka a stretnem sa s ľuďmi, s ktorými inak počas roka na to nemám príležitosť.

Foto: Braňo Konečný

Diddy P. Polpená Reňa.

Marilyn, Monroe a ich Nokia

Keď to budeš čítať, možno si pomyslíš, že som Evu Olhovou a Daniela Kohániho spovedal naraz. Ale nie je to tak, milý čitateľ či čitateľka, či ďalšie štyri rodové oslovenia. Títo ľudia zapálení pre umelecký prednes totiž neboli na jednom mieste v jednom čase, čím mi nevedomky sťažili už aj tak veľmi náročnú prácu v redakcii. A tak som ako správny bača ovečky ponaháňal.

Prečo umelecký prednes, a nie napríklad umelecké kováčstvo?

E. O.: Lebo ku kováčstvu nemám vzťah. K prednesu som bola od malička vedená.

D. K.: Keby som sa živil kováčstvom, nechcem si predstaviť, ako by to dopadlo. Prednesu sa venujem už roky a stále ma to utvrdzuje v tom, že som si vybral správne.

Spravili ste všetko pre dnes?

E. O.: Myslím si, že hej, aj pre Renatu (Jurčovou, predstavenie Matilda premietali hneď po prednese, pozn. red.) a ich predstavenie. Brala som nás ako jeden celok, že musíme fungovať spolu.

D. K.: Každá minúta a sekunda je pre recitátora rozhodujúca. Trochu som bojoval s priestorom, no v konečnom dôsledku to dopadlo podľa mojich predstáv. Vždy sa dá urobiť viac, no v autenticite je čaro prednesu.

Keď prednášate, máte pocit superschopnosti? Základ slova „prednes“ je „pred“, dokážete predvídať budúcnosť?

E. O.: Radšej nepredvídam absolútne nič. Predstavujem si seba o štyri hodiny neskôr, ako som už vyčlenená (netušíme, čo tento patvar generácie Z znamená, pozn. red.) a všetko je v pohode. Pri prednese nemôžem predvídať. Nechávam to na tú konkrétnu chvíľu, lebo neviem, akí budú diváci, ako zareagujú, keď poviem prvú vetu.

D. K.: Každý text sa snažím podať tak, aby si poslucháč/-ka mohol niečo vziať. Niečo, na čo si bude dávať v budúcnosti pozor. Stáva sa mi, že potom za mnou príde človek a povie mi, že som sa mu/jej pozeral do očí práve vtedy, keď sa ho to hovoréné niečím dotýkalo. Asi mám na takéto situácie dar.

Existuje taká štatistika: čím viac samovrahov, tým menej samovrahov. Čo s tým?

E. O.: Čím viac sa budeme rozprávať o duševnom zdraví, tým menej samovrážd bude. Je okay nebyť okay a priznať si, že samovražda je možno jedno východisko, ale je oveľa viac spôsobov, ako si život prispôbiť tak, aby si bol šťastný.

D. K.: Každý má právo na vlastné rozhodnutia. Sú situácie, keď si človek vyberie jednu možnosť, a neskôr zistí, že si mal vybrať druhú. Každý je predsa tvorcom svojho šťastia.

Eva, mala si niekedy Nokiu?

E. O.: Nikdy, ale mala som na ňu nervy, lebo mama ju mala. Cestou do vlaku jej padla aj štyrikrát, rozbila sa, ale vždy to ustála.

Daniela, čo ty a Marilyn Monroe?

D. K.: Nemám k nej osobitý vzťah.

Eva Olhová

Daniel Koháni

Kvíz bez Jakuba Molnára

- Čo znamená známa skratka „ÚSOD“?
 - Ústredie slovenských ochotníckych divadiel
 - Úrad samostatných odborových divadiel
 - Ústav scénických oblastných dejín
 - Ústredie slovenských ochotníckych družieb
- ÚSOD viedol presnú evidenciu všetkých ochotníckych predstavení na Slovensku. Koľko sa ich odohralo medzi rokmi 1918-1939?
 - 5 500
 - 11 000
 - 37 000
 - 75 000
- Kto je autorom výroku „Ochotnícke divadlo je divadlo väčších možností“?
 - Vladimír Štefko
 - Peter Scherhauser
 - Rudolf Schuster
 - Anička Jurkovičová
- Ktorý minister kultúry niekoľkokrát účinkoval na Scénickej žatve?
 - Pavel Dostál
 - Ladislav Chudík
 - Daniel Krajcer
 - Miroslav Válek
- Ktorá dvojica bola na prvej titulke časopisu Javisko?
 - Milan Lasica a Július Satinský
 - Soňa Müllerová a Richard Müller
 - Jiří Voskovec a Ján Werich
 - Miroslav Noga a Štefan Skrúcaný
- Koľko litrov vody je v objektoch výstavy Scénická žatva 100: festivalový plagát?
 - 500
 - 800
 - 1200
 - Je tam piesok
- Ktorá slovenská speváčka sa zúčastnila Hviezdoslavovho Kubína?
 - Dara Rolins
 - Júlia Hečková
 - Katarína Korček
 - Tina
- Čo musela Alexandra Štefková zháňať pre český súbor do predstavenia v roku 2017?
 - 300 zelených sviečok
 - Pečené kura
 - Kosák a kladivo
 - Nafukovaciu Anču
- V ktorom nevidadelnom priestore sa v roku 2012 odohral umelecký prednes počas Scénickej žatvy?
 - Nákupné centrum OC Galéria
 - Martinské letisko
 - Kostol
 - Byt rodiny Olhovcov
- Koľkokrát účinkovali slovenské súbory na svetovom festivale Mondial du Théâtre v Monaku?
 - 2x
 - 5x
 - 10x
 - Taký festival neexistuje.

(Já chci žít?) nonSTOP

Ach jaj. Nevieť ako vy, ale ja táhám už tretí festival v rade. Najprv to vo štvrtok boli Punkáči deťom, hneď odtiaľ som táhal na Kremnické gagy, no a teraz ešte musím potiahnuť Scénickú žatvu, a to rovno tú stú. Dobre teda. Nemusím, ale chcem. Vďaka Bohu za ten jeden voľný deň v pondelok. Lebo veľa zmien sa tu udialo a treba si zvykať.

V prvom rade sa chcem zmieniť o krčme. Ono kedysi to bola Lýra a teraz je to Brept. Keby ste si náhodou nevedeli spomenúť, kde sa to máte túto Žatvu stretnúť s kamarátom na tom pive, tak skúste povedať názov krčmy a pomýľte sa. No a už ste doma. Dnu sa už síce nefajčí, ale účet vám založia. To je super, len svoje meno musíte pri bare šepkať, aby si ostatní divadelníci nevšimli, že keď povedia „dajte to na Gaba“, tak bude Gabo posledný deň Žatvy veľmi prekvapený, koľko toho zožal. A asi to nebude považovať za zožatý úspech. No a keďže kedysi stan patrilo výhradne DJ-ovi Tričkoví, tak tento rok si právo naň vyhradujú hneď niekoľkí. Primárne by som povedal, že to budú mestskí policajti mesta Martin, pretože sa nám stan presunul viac do centra diania. Výhody presunutia sú tie, že je výrazne bližšie. Nevýhody presunutia sú tie, že je výrazne bližšie. Tak sa do stanu dostali aj tí, čo tam bežne nechodia. Napríklad hneď zo začiatku som v ňom videl Míra Dacha, ktorý po minulé Žatvy múdre debaty o divadle viedol v Lýre. Chválím teda organizátorov, že ho tam dostali takpovediac nasilu, a to ad jedna tým, že mu Lýru premenovali, a ad dva tým, že mu do programu napísali, že bude o divadle múdro debatíť v stane.

Žezlo stanmajstra od neho prebral Kubko Molnár so Saškou Štefkovou, ale ich kvíz sme zvládali len do polovice. Aj tak to bolo zbytočné, pretože kto pozerá televíziu, vedel, že to aj tak vyhrá Piťo. Hneď po nich nastúpil DJ Tuzex, ale keďže už bolo veľa hodín, hral viac na počúvanie ako do tanca. Čo je super, pretože Žatva má už sto rokov a treba mať na pamäti, že po 22:00 hodine už chce svoj pokoj. Ale zas pokoj jej doprajeme len v utorok? OK, možno aj v stredu. Maximálne vo štvrtok. V piatok si Žatva musí uvedomiť, že my ešte sto rokov nemáme a či chce, či nechce, budeme jej spievať k narodeninám až do rána. Živijó!

STOKÁR

(Lenivý ruch v stane, je pár minút po deviatej, rozbor sa ešte nezačali.)

Jano Šimko: (obracia sa na moderátora večernej diskusie Míra Dacha): Miro, ty to moderuješ?

Míro Dacho: Nie, ja dnes nie, azda predseda.

JŠ: Predsedu sme si nezvolili, tak reku, či nám v tomto nevieš poradiť alebo dokonca pomôcť.

JŠ (obracia sa k publiku): Vitam vás na prvých raňajkách v stane za našu porotu, ktorá – keďže to, našťastie, nie je v štatúte – nemá predsedu. Takže sme bez predsedu, čo je bezprecedentné. Ale niekto to moderovať musí, tak to dnes budem ja.

(postupne predstavuje ostatných, najprv Jozefa Cillera, potom Luďka Horkého) Ja som postupoval podľa kľúča – nestor, zahraničný hosť a dámy.

OSKAR

JŠ (na Lenku Dzadikovú): Lenka, ty máš veľa poznámok.

LD: Ja mám veľa poznámok, tak ich hneď aj využijem. Mám... zopár úvah. Zopár úvah.

LD: Celé to bola veľká biela guľa. Dá sa to interpretovať ako nekonečná bezútešná beloba.

LH: Já se moc omlouvám, já jsem přijížděl až na Tři sestry.

Hovorí Diana Laciaková. Jozefovi Cillerovi začne čvrikať mobil.

Hovorí Ján Šimko. Jozefovi Cillerovi začne čvrikať mobil.

TRI ŠESTRY

JŠ: O inscenácii bude hovoriť Luďek.

LD (berie si slovo): Budem o nej hovoriť ja, lebo Luďek si nechcel strihnúť takú jazykovú bariéru.

LD: Povedzte mi, ako ste k tomu prišli? *(Režisér vysvetľuje.)* Takže nie ste prvák na dramaturgii na VŠMU, že ste to museli povinne čítať a povinne sa pozeráť, ako to niekto robil tisíckrát pred vami... Dobre.

LD: Ticho je veľká téma v Čechovovi.

JŠ: V tomto prípade cicho.

LD: Ony sedia na riti v tej svojej obci a nepohnú sa. Pre mňa výrazné kroje sú metaforou železnej košele – že zvyk je železná košela.

JŠ: Ja mám poznámku na úvod. Ako autor by nemal byť uvádzaný Anton Pavlovič Čechov. Nie je to spravodlivé voči nemu ani voči nám.

JŠ: To, že Veršinin je Koľesar a Tuzenbach je Feri Manik, je prekvapenie.

JŠ (o problémoch interpretačného kľúča): Na začiatku som nevedel, či sa vôbec poznajú, lebo tie bandurky pred sebou tak nejako skrývajú.

LH (porozpráva o všetkých peripetiách svojho príchodu do Martina a o tom, ako sa konečne naladil na predstavenie): Všetchno mňa pripravilo na vaše predstavenie, ja by som bol pripravený a pak... prišiel prednes.

LH (analyzuje rôzne roviny inscenácie): První rovínou je nějaká teatrologická anekdota. ... Druhý rozměr je taková existenciální groteska. *(Za stenou stanu usedavo narieka dieťa.)*

LH: Ta rodina je nějakým stockholmským syndromem vázaná k domu, který jejich brat prochlastal.

DL: Čo ma zaujíma u Čechova, je ten vzťah k práci. Zapísala som si – „Mušime čo? Robic.“

LD: Ty si si zapísala „Mušime robic“ a ja som si ako nosný citát zapísala „Šedni sebe a vypil!“ Máme inde nastavené to ťažisko.

MATILDA

LD: V tejto inscenácii prevláda plačkanie, a pritom na to nie je dôvod.

JŠ (kreuje nové pojmoslovie pre analýzu inscenácie): My zdieľame v istom momente ten nášer. Ale ešte ma zaujíma jedna téma – človek v záseku.

Štefan Jurča (reaguje na otázku, prečo sa inscenácia volá Matilda):

My sme najnudnejší súbor, čo sa týka názvov. Keď sme robili Majakovského, nazvali sme to Vladimir Vladimirovič Majakovskij. Keď sme robili Kiplinga a Thákura, nazvali sme to Kipling vs. Thakur. Keď sa zrodil hobit, bola prvá Tolkienova veta – bol raz jeden hobit. A to sa stalo aj s Matildou.

Zaznamenala Maš

Vydáva Národné osvetové centrum. Redakcia: Jakub Molnár, Martina Mašlárová, Diana Pavlačková, Matej Feldbauer. **Grafická úprava:** Viktória Vičíková. **Občasní prispievatelia:** Mojmir Procházka, Gabriel Žifčák. **Jazyková korektúra:** Katarína Vrablicová. **Mediálny komunikátor:** Matej Vanoch. **Foto:** Michal Lašut, Braňo Konečný. **Počet kusov:** 100. **Tlač:** Národné osvetové centrum. © NOC 2022

Vodné 100čné:

hlavný organizátor

finančne podporili

spolu organizátori

hlavní partneri

partneri

mediálni partneri

